

Martin Vlachynský

ZAVEDENIE NULOVEJ SADZBY DANE NA REINVESTOVANÝ ZISK

ESTÓNSKY PRÍKLAD
PRE SLOVENSKO

ZAVEDENIE NULOVEJ SADZBY DANE NA REINVESTOVANÝ ZISK

ESTÓNSKY PRÍKLAD
PRE SLOVENSKO

ZHRNUTIE

Kým Nitriansky kraj zažíva boom, na Slovensko v pokrízovom období prichádza celkovo menej investorov, ako pred ním. Výhoda nízkych miezd je už vyčerpaná a krajina sa musí investorom ukázať konkurencieschopná aj v iných oblastiach. Súčasťou ponuky by mal byť aj **atraktívnejší daňový systém**. Ten v súčasnosti supluje investičné stimuly, ktoré ale vytvárajú medzi investormi kategórie víťazov a porazených. Medzi porazených patria malí a strední podnikatelia, ktorých administratívne kapacity daňový systém zaťažuje a zároveň so svojimi projektmi nedosiahnu na investičnú podporu. Redizajn daňového systému by pomohol **zvýšiť investície nielen naprieč regiónmi Slovenska, ale aj naprieč sektormi aj veľkostnými kategóriami firiem**. Tento redizajn nemusí nevyhnutne znamenať nižšie sadzby dane a nižšie výnosy pre štátny rozpočet.

Navrhujeme implementovať na Slovensku estónsky model dane z príjmu právnických osôb.

Jeho základným princípom je, že nevyplatený zisk, či už zadržávaný na účtoch firmy, alebo premenený na investície, sa nezdaňuje. **K zdaneniu prichádza až v momente vyplatenia zisku.**

Estónsky model ponúka dve základné výhody:

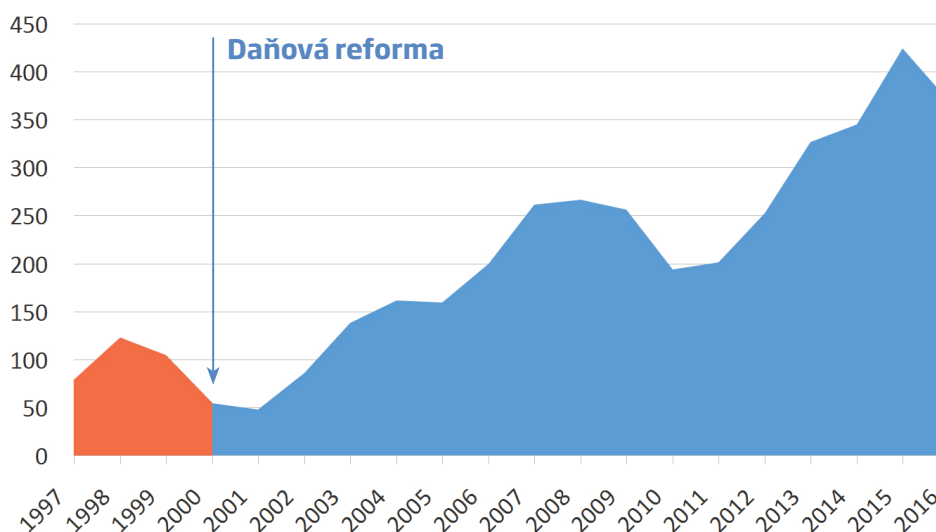
- **Automatická podpora investícií bez ohľadu na ich veľkosť, miesto a charakter.**
- *Administratívne zjednodušenie pre podnikateľov*

Zavedenie nulovej dane na reinvestovaný zisk za uplynulých 17 rokov v Estónsku viedlo k:

- **Vysokému prítoku priamych zahraničných investícií**
- *Vysokému podielu tvorby hrubého kapitálu v pomere k HDP*
- **Nižším výkyvom výnosov firemnej dane**
- *Menšej závislosti firiem na bankovom financovaní*
- **Rastu nominálneho výberu dane z príjmu právnických osôb, ktorý bol vyšší ako na Slovensku**

Systém nulovej dane na reinvestovaný zisk považujeme za atraktívny **a v praxi úspešne otestovaný daňový systém**. Kľúčovou výzvou pre jeho zavedenie je potreba upraviť rozpočtové hospodárenie štátu kvôli časovému posunu výnosov. Dočasný výpadok zdrojov štátu by bolo potrebné financovať z existujúcich či požičaných finančných aktív.

Výber DPPO - Estónsko (v mil. eur)

ÚVOD

Dizajn daňového systému výrazným spôsobom ovplyvňuje podnikateľské prostredie a konkurencieschopnosť krajiny. Verejný diskurz sa väčšinou obmedzuje na výšku daňovej sadzby. Na podnikateľskú činnosť má však dopad aj účtovné nastavenie systému. Jedinečný prístup ku firemnej dani aplikujú už takmer dve desaťročia v Estónsku.

Nastavenie dane z príjmu právnických osôb ovplyvňuje podnikateľské prostredie v ekonomike tromi základnými spôsobmi:

1. *Priamymi finančnými nákladmi.* Okrem daňovej sadzby je to aj určenie daňového základu, na ktorý sa daná sadzba aplikuje a ktorý môže výrazným spôsobom ovplyvniť množstvo zaplatených firemných zdrojov v čase.
2. *Nepriamymi nákladmi.* Plnenie povinností voči správcovi dane si vyžaduje vedenie účtovnej dokumentácie, archiváciu, či čas potrebný na podávanie daňových priznaní a platbu dane. Nemalé náklady si vyžaduje aj pravidelné sledovanie zmien v relevantných zákonoch a pravidlách.
3. *Zmenou správania.* Pravidlá daňového systému ovplyvňujú to, kedy a aké investície podnikateľ vykoná, akú má jeho činnosť štruktúru nákladov a výnosov. Napríklad obmedzujúce pravidlá o prenositeľnosti straty môžu podnikateľov domotivovať od dlhodobých rozsiahlych investícií, ktoré by mohli viesť k viacročným a teda daňovo neuplatniteľným účtovným stratám.

Estónsky model zdaňovania výhradne rozdeleného zisku ponúka zaujímavú kombináciu vlastností zlepšujúcich konkurencieschopnosť. Zároveň nevyžaduje zásadnú fiškálnu obeť v podobe trvale nižších daňových príjmov.

ESTÓNSKY MODEL

Najmenšia pobaltská republika je už od ranných 90. rokov vzorom nielen pre transformujúce sa krajiny, ale napríklad v oblasti verejných financií aj pre západnú Európu. Nulovú sadzbu dane na reinvestovaný zisk Estónsko zaviedlo už v roku 2000, po spamätaní sa z Ruskej krízy roku 1998.

Oproti bežným systémom s firemnou daňou uvalenou v momente vykázania účtovného zisku Estónsky systém uvaluje daň až v momente vyplatenia zisku a len na sumu vyplateného zisku. Nevyplatený zisk, či už zadržovaný na účtoch firmy, alebo premenený na investície, sa nezdaňuje. Zdaňujú sa aj výnosy (nad rámec kapitálových vkladov) z likvidácie firmy. Nie je tak možné sa vyhnúť daňovej povinnosti zbankrotovaním ziskovej firmy. Nezdaňuje sa však premena zisku na podiel vo firme (vydanie nových akcií).

Dôležitým faktom je, že napriek zdanlivej podobnosti tento systém zdaňovania nie je daňou z dividend, ale stále daňou z príjmu právnických osôb. Okrem rozdielných daňovníkov (za firemnú daň je zodpovedný zdroj, teda firma, za daň z dividend príjemca, či už fyzická osoba, alebo firma) sú rozdiely aj účtovné. Naďalej sa jedná o porovnávanie nákladov a výnosov z podnikateľskej činnosti. Firmy si môžu uplatňovať len náklady súvisiace so sústavnou vykonávanou činnosťou zameranou na dosahovanie zisku. Rovnako tak v Estónsku funguje napríklad transferové oceňovanie. Technicky sa tak jedná „len“ o odloženú daňovú povinnosť.

Z toho ale vyplýva viacero zaujímavých efektov. V estónskom účtovníctve nehrajú rolu daňové odpisové pravidlá. Na Slovensku je napríklad pre daňové účely pevne stanovená doba odpisovania budov, automobilov a množstva iných hnutelných vecí, na základe čoho sa potom rátajú náklady na odpisy (a z nich vyplývajúci zdaniteľný zisk) v tom-ktorom roku. V Estónsku sa finančné výkazy tvoria podľa štandardných GAAP alebo IAS/IFRS pravidiel a netreba viesť separátne daňové účtovníctvo. Odpisovú politiku si firma môže stanoviť voľne, samozrejme v rámci účtovných zásad.

V Estónsku je preto úplne jedno, či investuje automobilka do novej motorárne, alebo majiteľka večierky do novej chladničky. Obaja si môžu uplatniť „daňový stimul“ jednoducho tým, že si nerozdelia zisk a nechajú ho vo firme. Tieto investície však nemajú daňovú povinnosť odpustení, len posunutú v čase. Netreba ani žiadne špeciálne [superodpočty](#) zamerané na podporu výskumu a vývoja, ako na Slovensku.

Vďaka tomu prichádzame ku kľúčovej vlastnosti daňového systému pre konkurencieschopnosť ekonomiky. Keďže podnikateľ môže nielen rýchlejšie odpisovať svoje investície, ale voľné zdroje môže bez daňového nákladu reinvestovať, vzniká v ekonomike niečo ako **automatický investičný stimul**. Na Slovensku dostane investičné stimuly len vybraná skupinka investorov. Stimul je však už nevratný, teda daňové prázdničky či priame dotácie podporený podnikateľ po uskutočnení investície nedoplatí. Reálne sa tak na slovenské investičné stimuly skladajú ostatné firmy cez vyššie dane. Vid' naša nedávna publikácia [INT 1/2017: Investičné stimuly](#).

Na Slovensku je maximálna prenositeľnosť daňovej straty 4 roky. Podnikateľ, ktorý v prvý rok podnikania vyrobí stratu milión eur, môže počas štyroch nasledujúcich rokov uplatniť jej odpočet maximálne vo výške 250 000 eur ročne, ale nie viac, ako je dosiahnutý zisk. Ak napríklad nasledujúce štyri roky zakaždým dosiahne zisk 100 000 eur, dohromady si uplatní stratu len 400 000 eur. Na piaty rok už platí daň zo zisku (nemôže už viac uplatňovať stratu z prvého roku), napriek tomu, že za päť rokov podnikania je v strate 600 000 eur. Bližšie tento mechanizmus rozoberáme v texte [Prenositeľnosť daňovej straty](#). **V Estónsku je daňová prenositeľnosť straty neobmedzená.** Firma platí daň z dlhodobého podnikateľského výsledku.

Daňové obdobie v Estónsku je jeden mesiac a spájajú sa v ňom všetky dane, ktoré firma platí (DPH, daň z príjmu za zamestnancov, firemná daň a iné). **Ak v danom mesiaci firma zisk nerozdeľuje, platí nulovú firemnú daň.** Ak je firma platcom DPH, musí podať daňové priznanie ku firemnej dani s nulovou povinnosťou (toto nie úplne logické pravidlo je v súčasnosti v Estónsku podrobované kritike). Ak nie je platcom, daňové priznanie podať v daný mesiac (keď nerozdeľuje zisk) nemusí.

Ak slovenskej firme vznikne v jeden rok daňová povinnosť nad určitý limit (aktuálne 2500 eur), musí na ďalší rok platiť daňové preddavky. Firma si tak „predpláca“ budúcu daň, ktorá však môže byť nulová. Po podaní daňového priznania sa síce prípadný preplatok vráti, no firma má na rok viazané zdroje na neexistujúcu daň, ktoré jej môžu chýbať inde. **Estónske firmy žiadne daňové preddavky nepoznajú.**

DOPADY NA ESTÓNSKU EKONOMIKU

Tento systém [analyzovala](#) Centrálna banka Fínska, ktorej závery iba potvrdzujú pozitívne účinky tohto kroku na ekonomiku. Výskum potvrdil, že zavedenie nulovej dane na reinvestovaný zisk podporilo investičné výdavky v krátkodobom, strednodobom i dlhodobom horizonte. Priame investície z roku 1999 na 2000, po zavedení reformy, sa zvýšili o 50 %.

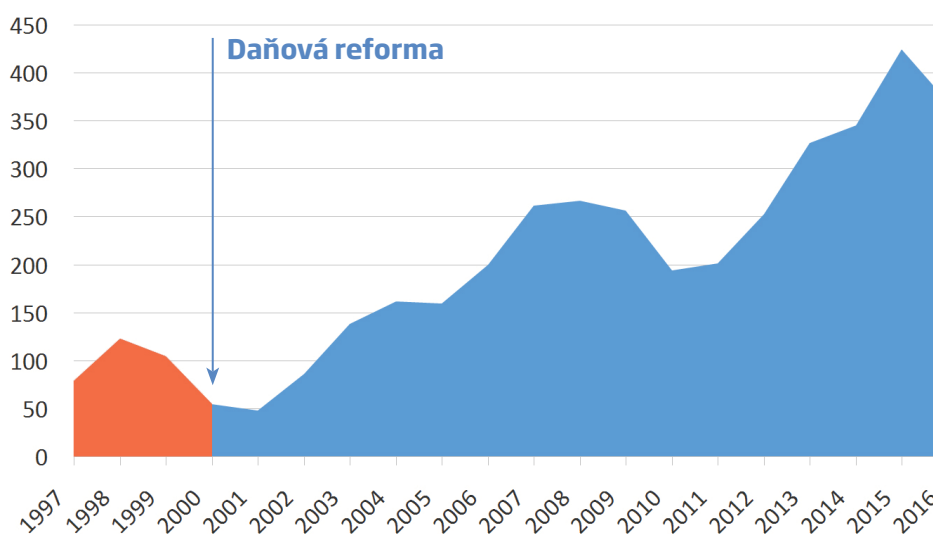
Nasledujúca tabuľka zobrazuje (v mil. eur) zmeny v priamych investíciách po zavedení nulovej sadzby dane na reinvestovaný zisk.

	1999	2000	2001	2002	2003
Priame investície v Estónsku	284,3	424,7	602,7	306,8	822,2
Akciový kapitál	163,1	250,9	232,7	52,5	340,6
Reinvestovaný zisk	46,1	116,0	247,0	215,4	409,5
Iné	75,0	50,9	123,1	67,0	94,2
Priame investície v zahraničí	-79,2	-66,7	-225,5	-139,9	-137,4
Priame investície (netto)	205,0	358,0	377,2	166,9	685,0

Zdroj: Centrálna banka Estónska

Druhým efektom, ktorý by takáto reforma mala, je vplyv na výnos dane z príjmu právnickej osoby, teda vplyv na verejné financie a štátny rozpočet. Estónsko má aktuálne sadzbu dane z príjmu vo výške 20 %. Nasledujúci graf zobrazuje vývoj výnosu dane z príjmov právnickej osoby v rokoch, kedy došlo k zmene daňovej sadzby na reinvestovaný zisk.

Graf 1: Výber DPPO - Estónsko (v mil. eur)

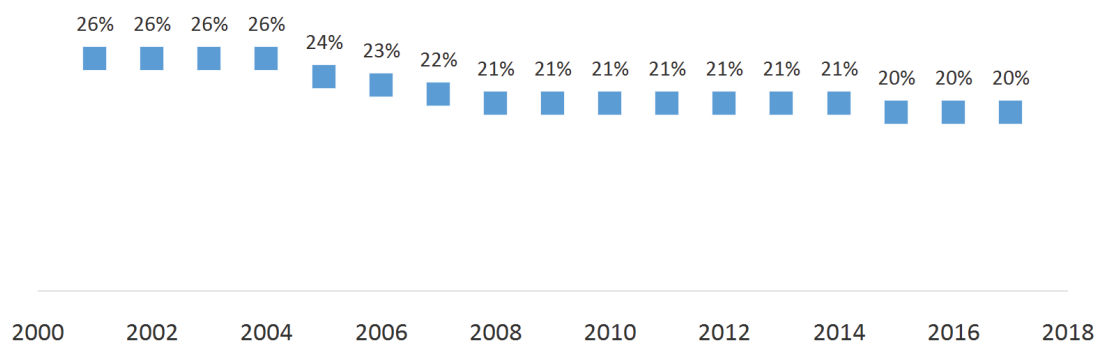

Zdroj: Stat.ee

V grafe je vidieť jasný pokles tohto výnosu, ale iba na dva roky (naviac dva kvartály roku 1999 bol hospodársky rast v Estónsku záporný, čo prispelo k horšiemu výberu dane aj bez pričinenia zmeny sadzby). Zo strednodobého hľadiska pôsobil skôr stimulačne a výnos tejto dane sa rýchlo dostal nad úroveň pred zavedením nulovej dane na

reinvestovaný zisk. Za dva roky od dna v roku 2001 narástol skoro trojnásobne. V období po roku 2004 navyššie prišlo k výraznému znižovaniu sadzby dane z príjmu z pôvodných 26% až na terajších 20 %. **Nominálny výber DPPO v Estónsku (v EUR) medzi rokmi 1997-2014 narástol o 339 %, kým na Slovensku o 162 %.**

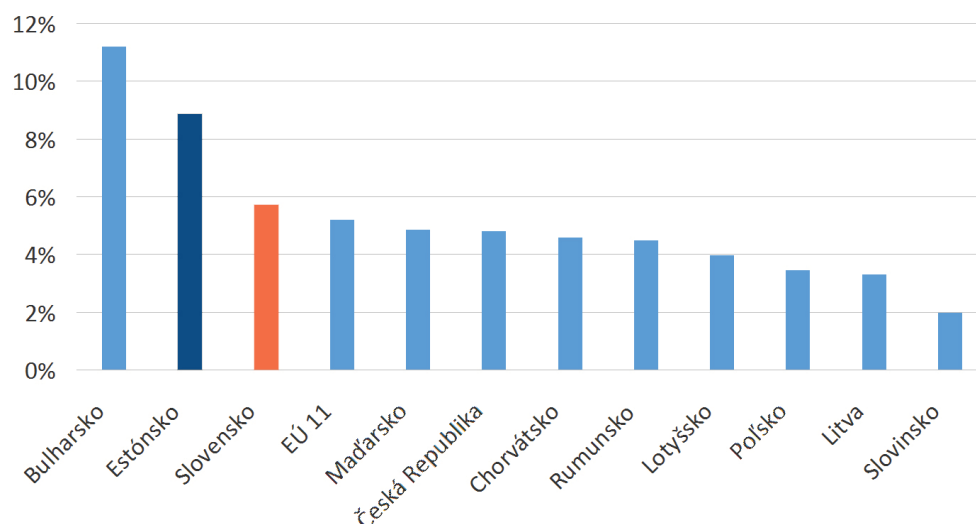
Graf 2: Sadzba DPPO v Estónsku

Zdroj: Vlastné spracovanie

Estónsky daňový systém je atraktívny aj pre investorov, hoci to iste nie je jediný dôvod ich záujmu o investovanie. Je tak krajinou s druhým najvyšším prítokom priamych zahraničných investícií (PZI) v pomere k HDP spomedzi nových postsocialistických členov EÚ v rokoch 2001 – 2012 (dostupné dáta). Pred ním je len Bulharsko s mimoriadne nízkou sadzbou firemnej dane 10 %.

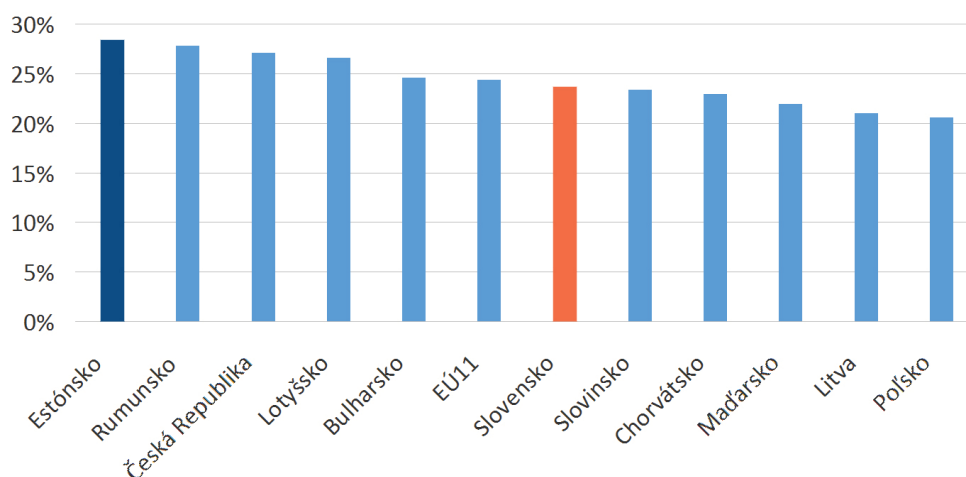
Graf 3: Priemerná výška PZI k HDP v rokoch 2001 - 2012

Zdroj: Stat.ee

Investičnú atraktivitu vyjadruje aj miera priemernej tvorby hrubého kapitálu k HDP. Za obdobie 2005 – 2015 je Estónsko na čele východnej Európy v tomto ukazovateli.

Graf 4: Priemerné formovanie hrubého kapitálu v pomere k HDP za obdobie 2005 - 2015

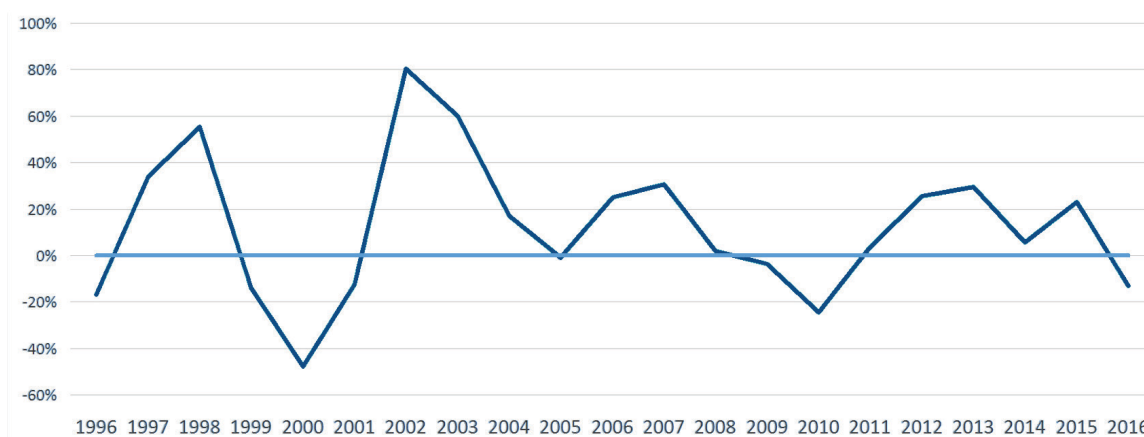

Zdroj: Eurostat

K zaujímavým zisteniam prišli výskumníci na [Tallinn University of Technology](https://www.tallinnu.ee/en). Po zavedení dane sa krátkodobu prepadol výber DPPO v Estónsku. To je vcelku očakávateľné, keďže firmy okamžite mohli rekonšolidovať svoje daňové povinnosti. Prirodzenou snahou vlád je posúvať daňové príjmy v čase bližšie, teda do ich vlastného volebného obdobia (viď napríklad zmena – natiehnutie daňových odpisových dôb na Slovensku, čo spôsobilo presunutie nákladových položiek viac do budúcnosti a vyššie dane dnes). Voľnosť firiem v časovej alokácii nákladov by tak mohla znamenať pokles daňových príjmov dnes a ich nárast zajtra.

V Estónsku tak po krátkom, ale intenzívnom prepade výnosov z dane nasledovalo rýchle dobíhanie:

Graf 5: Zmena nominálneho výnosu DPPO oproti minulému roku

Zdroj: Eurostat

Tento efekt časového posunu však nie je železným pravidlom, závisí od daňového prostredia konkrétnej krajiny a od reakcie firiem v tom prostredí. Slovenské daňové prostredie je od pobaltských krajín odlišné minimálne oveľa väčším dôrazom na firemnú daň vo verejných financiách.

Autori spomínanej štúdie si všimli následnú stabilitu, teda acyklickosť výnosov DPPO v Estónsku, ktorá je viditeľná aj na našich grafoch. Tie v čase boomu pred rokom 2008 nerástli v relatívnych číslach (v absolútnych samozrejme áno), no **počas následnej mimoriadne tvrdej recesie v Pobaltí klesli oveľa menej ako v susedných krajinách**. Štúdia to pripisuje snahe investorov udržať tok likvidity a teda vyplácaniu zisku, ktorý bol následne zdaňovaný.

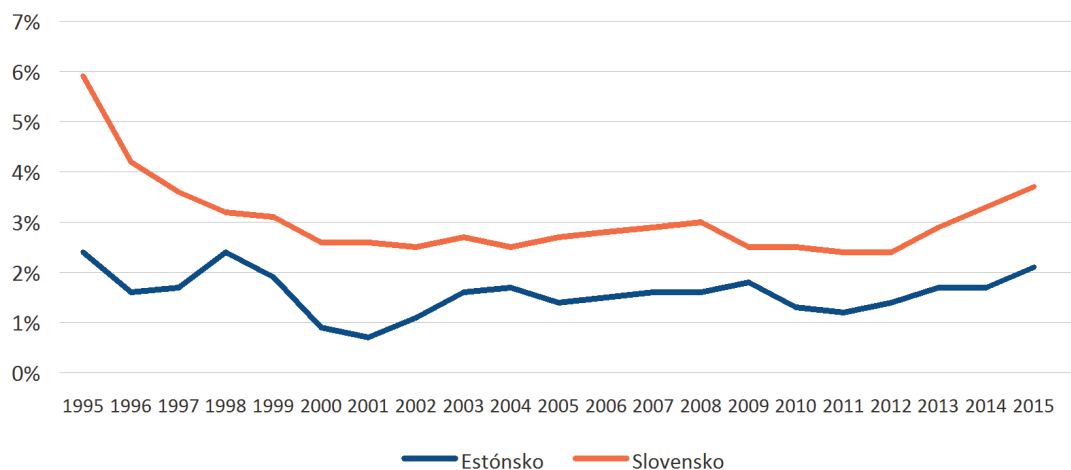
Kým ekonómovia s keynesiánskym náhľadom na ekonomiku to môžu považovať za nevýhodu (tak ako autori štúdie z Tallin University), my túto vlastnosť považujeme za výhodu. Slovenská skúsenosť z obdobia pred a po kríze ukazuje, že vysoké výnosy počas boomu sú vládami rýchlo prejedené a následný prepád výnosov je vykryvaný rastom deficitov. Stabilné výnosy sťažujú takéto konanie a zároveň uľahčujú vytváranie rozpočtových plánov. Estónski autori (odvolávajú sa na [Hazak 2009](#) a [Masso 2013](#)) prišli k záveru, že relatívne nižší podiel výnosov DPPO na HDP v Estónsku je najmä z dôvodu hromadenia likvidných aktív na bilanciách niektorých estónskych firiem. **Takto nahromadená likvidita môže byť použitá len k trom účelom: budúcemu vyplateniu, ktoré povedie k dodatočným daňovým príjmom, k investíciám, ktoré povedú k vyššiemu hospodárskemu rastu, alebo do tretice k uhradeniu budúcich strát, čo pomôže firmám lepšie prekonať prípadné recesie. Zlepšenie likvidity viedlo k zníženiu dlhového financovania, čo robí firmy odolnejšie a menej závislé od aktuálnej dostupnosti úverov.**

MOŽNOSTI A RIZIKÁ ZAVEDENIA NULOVEJ SADZBY NA REINVESTOVANÝ ZISK NA SLOVENSKU

Zavedenie estónskeho modelu na Slovensku by predstavovalo daňovú revolúciu prekračujúcu aj zavedenie rovnej dane. Už takmer dve desaťročia fungujúci pilotný estónsky projekt však naznačuje, že sa tohto kroku netreba prehnane báť. Na začiatku by však bolo nutné čeliť niekoľkým výzvam.

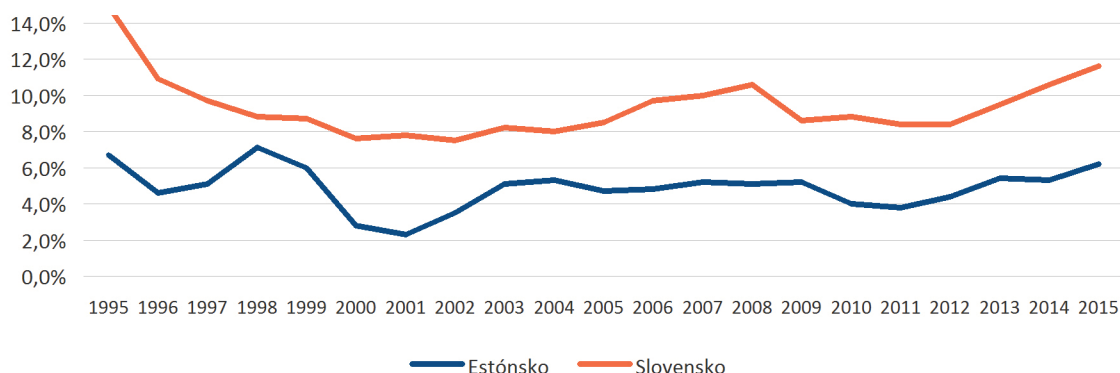
Prvá výzva je fiškálna. Pri zavedení nového daňového systému príde s veľkou pravdepodobnosťou k rekonšolidácii daňovej stratégie firiem, čo môže mať dopad na cash flow výnosov dane z príjmu právnických osôb. Estónska skúsenosť ukazuje v roku zavedenia nového systému prepád výberu DPPO o 50 %. Je ťažké však posúdiť, nakoľko bol tento prepád ovplyvnený týmto systémom, keďže časť prepádu mohla byť spôsobená aj dozvukmi z Ruskej krízy 1998. Zároveň tento efekt bude závisieť od doterajšieho nastavenia daňového systému v krajine.

Graf 6: Podiel výnosov DPPO na HDP krajiny

Zdroj: Eurostat

Graf 7: Podiel výnosov DPPO na príjmoch verejnej správy

Zdroj: Eurostat

Dáta z Estónska (kde v roku 2002 narástol výber DPPO o zhruba 80 % a rok na to o ďalších 60 %) ukazujú, že je možné očakávať následne rýchle oživenie výnosov. Dlhodobejšie fiškálne dopady môžu prameniť len z obmedzenia daňového základu, ktoré by nastalo vplyvom odstránenia limitovanej prenositeľnosti straty. Znamenalo by to, že **kým dnes slovenskí podnikatelia platia daň aj vtedy, keď majú z podnikateľskej činnosti dlhšej ako 4 roky kumulovanú stratu (viď príklad vyššie), v novom modeli by zdanenie pripadalo do úvahy len v prípade dosiahnutia kumulovaného zisku.**

Z dlhodobého hľadiska by fiškálne náklady tvorili mierny (max. desiatky miliónov eur) výpadok príjmov vďaka „vyhladeniu“ podnikateľského zisku v čase. Druhou zložkou nákladov by boli náklady na prekonanie možného posunu toku hotovosti v štátnom rozpočte. Vo svete predikcií slovenského rozpočtu na rok 2017 by to znamenalo vykryť zhruba 1 – 2 miliardy eur v prípade zopakovania estónskeho scenára. Pri súčasných úrokových sadzbách by sa jednalo o úrokový náklad v rádoch desiatok miliónov eur. Problémom môže však byť dlhová brzda, na vykonanie daňovej reformy by tak musel byť zostavený ideálne vyrovnaný rozpočet.

Druhou výzvou je potenciálne obchádzanie dane. Najpriamočiarejšia cesta by bola cez dlhodobé pôžičky spoločníkom, ktorými by bolo možné vyťahovať zo spoločnosti zisk bez nutnosti jeho zdanenia. Na túto výzvu narazili daňové úrady aj v Estónsku. V prvej fáze jej čelili pravidlami o transferovom oceňovaní a všeobecnými pravidlami proti obchádzaniu daní. Daňové authority však túto ochranu nepovažovali za dostatočnú a v súčasnosti sa pripravujú cielené pravidlá proti tomuto problému. Podľa nich by sa zdaňovali aj pôžičky spoločníkom (či iným prepojeným fyzickým a právnickým osobám) za nasledujúcich podmienok:

- Pôžičky by sa zdaňovali v smere hore (k matkám) a na rovnakej úrovni (sesterské spoločnosti). Pôžičky dcérskym spoločnostiam by boli nezdanené.
- Zdaňovali by sa len suma pôžičiek prevyšujúca existujúce základné imanie a dlhové zdroje. Zjednodušenie, zdanila by sa suma, ktorú by si majitelia vytiahli nad rámec ich vlastných vkladov a pôžičiek firme.
- Pri vrátení pôžičky do dvoch rokov by sa vrátila aj daň.

Doterajšie skúsenosti Estónska neukazujú zásadný prepád príjmov kvôli vyhýbaniu sa daniam a zodpovedné nastavenie pravidiel by dokázalo vyhýbanie sa dani ďalej potlačiť.

Relatívne malou prekážkou môžu byť tiež zmluvy o zabránení dvojitého zdanenia s niektorými štátmi. Estónsko po zavedení nového systému narazilo na problém v zmluve so susedným Lotyšskom, ktorá sa musela [znova vyjednať](#). Bude sa však jednať skôr o izolovaný problém, na ktorý sa dá pripraviť právnou analýzou existujúcich bilaterálnych zmlúv.

ZÁVER

Reforma dane z príjmu právnických osôb s cieľom zdaňovania len rozdeleného zisku je odvážna, ale ako ukazuje viac ako životaschopná skúsenosť z Estónska, rozhodne nie márna reforma. Práve naopak.

Nový daňový systém by priniesol viacero zásadných pozitív:

- Zjednodušenie administratívy vďaka praktickému zániku paralelného daňového účtovníctva
- Nediskriminačnú stimuláciu investícií bez ohľadu na lokalitu, veľkosť, či rezidenciu investora
- Minimálne dlhodobé fiškálne dopady, s potenciálom rastu, vplyvom väčšieho záujmu o investovanie
- Stabilnejšie príjmy z DPPO, lepšie plánovanie rozpočtu
- Menšia závislosť súkromného sektora na dlhovom financovaní

Hlavnými výzvami sú:

- Vykrytie dočasného výpadku hotovostných príjmov štátneho rozpočtu, ktorý môže presiahnuť miliardu eur
- Možné legálne dopady pri zmluvách o zamedzení dvojitého zdanenia

Kontakt:

Martin Vlachynský

martin.vlachynsky@iness.sk

Vydal: INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz
www.iness.sk

Autori: Martin Vlachynský

Grafický dizajn: Mona Múza

Rok vydania: 2017

www.iness.sk